K 22/2018 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 25.1.2019

Kiitämme mahdollisuudesta tulla kuultavaksi koskien tasa-arvovaltuutetun kertomusta eduskunnalle. Kertomus on kiitettävän perusteellisesti toteutettu. Esitämme seuraavia huomioita tasa-arvovaltuutetun huomioihin ja suosituksiin.

PERHEEN/ YKSITYISELÄMÄN JA TYÖN YHTEENSOVITTAMINEN

Tasa-arvovaltuutetun tavoin katsomme, että Suomessa tulee toteuttaa perhevapaauudistus, jolla lisätään isille kiintiöityjä vanhempainvapaita (esimerkiksi 6+6+6-mallin mukaisesti) ja lisätään vapaiden käytön joustavuutta. Tämä hyödyttää sekä kaikkien naisten työelämäasemaa että isien tilannetta. Nykyisin isät käyttävät alle 10 prosenttia kaikista vanhempainrahapäivistä ja kotihoidontuen käyttö on isien parissa harvinaista. Isät käyttävät nimenomaan heille korvamerkittyjä vapaita. Isien perhevapaiden käytön laajeneminen normalisoisi niiden käyttöä kaikkialla työelämässä.

Lisäksi tuomme esiin huolemme siitä, että valtuutetun kertomuksessa hoivavastuita ja työelämää tarkasteltaessa ei ole otettu huomioon ikääntyneiden, sairaiden ja vammaisten sukulaisten hoidon järjestämistä.

Kysymys on mitä suurimmissa määrin sukupuolittunut. Täyspäiväisistä omaishoitajista kaksi kolmasosaa on naisia.[1] Kaikista omaishoitajien tuen saajista 43 % on työikäisiä[2], osa heistä hoitaa vanhempiaan ja puolisoitaan, osa lapsiaan tai muita omaisiaan.

Hoivan sukupuolittuneisuuden vuoksi väestön ikääntyessä ikääntyneiden omaisten hoivatarpeesta voi muodostua enenevässä määrin keski-ikäisille naisille työelämästä poistyöntävä voima, joka aiheuttaa heille myös aikanaan eläketulon laskua. Vastaavassa tilanteessa ovat jo monet vaikeavammaisten lasten äidit. Suomalaisten köyhyyttä tarkasteltaessa ikääntyneiden eläkeläisnaisten köyhyys nousee selkeästi esiin.[3] Selittäjänä ovat työelämäkatkokset johtuen hoivavelvollisuuksista. Mikäli ikääntyvän väestön kasvaessa laajenevat hoivatarpeet lisäävät naisten työelämäkatkoksia, naisten ja miesten välisten eläketulojen erot lakkaavat kaventumasta.

On välttämätöntä mitä pikimmin ottaa selvitettäväksi, kuinka ikääntyneiden hoivapalvelujen organisoiminen yhteiskunnassa vaikuttaa sukupuolten väliseen taloudelliseen tasa-arvoon. Lisäksi katsomme, että Suomeen olisi perustettava vanhusasiavaltuutetun toimi. Toivomme, että asia on esillä seuraavassa valtuutetun kertomuksessa eduskunnalle.

---

[1] https://omaishoitajat.fi/wp-content/uploads/2017/03/Selvitys-omaishoidon-tuen-palkkiosta-2012_THL.pdf

[2] https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/sosiaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/iakkaiden-palvelut/omaishoito

[3] ks. esim. Juha Rantala ja Marja Riihelä: Eläkeläisnaisten ja -miesten toimeentuloerot vuosina 1995–2013. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2016

OSALLISTUMINEN POLIITTISEEN PÄÄTÖKSENTEKOON

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa olisi tulevaisuudessa hyvä käsitellä myös poliittista päätöksentekoa. Naisten ja miesten tasapuolinen osallistuminen poliittiseen päätöksentekoon on edellytys tasa-arvoiselle yhteiskunnalle. Tässä oleellisessa roolissa on puolueiden ehdokasasettelu ja vaaleissa esillä pidettävät teemat, ml. tasa-arvokysymykset. Näitä toimia tukevat Suomessa nimenomaan poliittiset naisjärjestöt. Poliittisten naisjärjestöjen saama valtionosuus on kuitenkin 2000-luvulla vähentynyt dramaattisesti: 1990-luvun lopun 12 prosenttia puoluetuesta on nykyisen käytössä vain 5 prosenttia. Tämä on merkinnyt heikennystä toimintaresursseihin, työntekijöiden irtisanomisiin ja yhä kasvavan työmäärän kuormittumista. Naisten poliittisen osallistumisen tukemiseksi olisi välttämätöntä turvata poliittisten naisjärjestöjen rahoitus.

TASA-ARVO TYÖELÄMÄSSÄ

- Puollamme valtuutetun suositusta, että täysipäiväinen subjektiivinen päivähoito-oikeus palautetaan. Tällä on vaikutuksia erityisesti työn muutoksessa naisten työelämäasemaan. Katsomme myös valtuutetun tavoin, että on varmistettava, ettei työtön työnhakija menetä työttömyyspäivärahaetuuksia sen vuoksi, ettei hän ole voinut ottaa vastaan tarjottua työtä lapsen hoitopaikan puutteen takia.
- Puollamme sitä, että vahvistetaan lainsäädäntöä raskaus- tai perhevapaasyrjintään puuttumiseksi.
- Puollamme suositusta, että kirjataan lainsäädäntöön vaatimukseksi, että työnantajalla tulee olla seksuaalisen häirinnän ehkäisemistä ja siihen puuttumista koskevat ohjeet.

TASA-ARVOSUUNNITTELU JA PALKKAKARTOITUS

• Puollamme suositusta maininta tasa-arvolaissa henkilöstöpoliittisen tasa-arvosuunnitelman ja henkilöstöpoliittisen yhdenvertaisuussuunnitelman yhdistämisen mahdollisuudesta, koska tämä on jo paikoin käytössä mutta yhdistämistä ei tunneta laajalti.

• Puollamme suositusta, että työntekijöiden valitsemien edustajien tulee voida osallistua palkkakartoituksen kaikkiin vaiheisiin ja sitä varten heillä tulee olla käytössään palkkakartoituksen tekemisen edellyttämät palkkatiedot, myös tarvittaessa yksittäisten henkilöiden kohdalta.

TRANS- JA INTERSUKUPUOLISTEN ASEMA

Puollamme valtuutetun suosituksia koskien sukupuolivähemmistöjä. Katsomme lisäksi, että nk. translain kokonaisuudistuksessa tulee poistaa vaatimukset täysi-ikäisyydestä sukupuolen korjaushoidoille. Lisäksi tulee avata mahdollisuus kolmanteen juridiseen sukupuoleen.

VÄKIVALTA JA VIHAPUHE

Haluamme kiittää erityisesti siitä, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on käsitelty valtuutetun kertomuksessa. Tasa-arvon kannalta tämä on yksi suurimmista kysymyksistä.

Pidämme hyvänä sitä, että rikoslain 20 lukua aiotaan ministeri Häkkäsen aloitteesta lähteä uudistamaan. Katsomme, että rikoslain seksuaalirikoksia koskevalle 20 luvulle on tehtävä kokonaisuudistus muuttaen lakia mm. siten, että suostumuksen puutteesta tulee raiskauksen pääkriteeri sekä laajentaen seksuaalista ahdistelua koskevaa kohtaa koskemaan myös verbaalista ja visuaalista häirintä. Myös lapsiin kohdistuvien

seksuaalirikosten sekä laitoshoidossa oleviin kohdistuvien seksuaalirikosten lainkohtia pitää tarkistaa. Puollamme valtuutetun huomiota, että uudistuksessa on tehtävä sukupuolivaikutusten arviointi. Uudistuksessa on myös tarkasteltava lakia rikoksen uhrin näkökulma huomioiden.

Vihapuhe ja viharikollisuus: pidämme hyvänä, että valtuutetun kertomuksessa on puututtu sukupuolittuneeseen vihapuheeseen. Katsomme että naisiin sukupuolensa vuoksi kohdistuva vihapuhe on tasa-arvo-ongelma, ja erityisesti sitä kohdistuu yhteiskunnallisesti aktiivisiin ja politiikassa toimiviin naisiin. Katsomme, että rikoslain rangaistuksen määräämisen yhteyteen tulisi koventamisperusteisiin lisätä sukupuoli eksplisiittisesti mainiten. Katsoimme että valtionavustusten kriteereissä tulisi myös edellyttää sitoutumista vihapuheen torjumiseen ja yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen.

TASA-ARVOVALTUUTETUN RESURSSIT

YK:n CEDAW-toimikunta on useasti ilmaissut huolensa tasa-arvovaltuutetun resursseista. Katsomme, että valtuutetun toimiston sijainnin uudelleen organisoimisen sekä tasa-arvolain alan mm. sukupuolivähemmistöihin ja koulujen tasa-arvosuunnitteluun laajentamisen myötä olisi jo tullut lisätä tasa-arvovaltuutetun resursseja, jotta tasa-arvovaltuutetulla on lakia valvovana viranomaisena riittävät mahdollisuudet hoitaa tehtäväänsä. Yhteiskunnassa tasa-arvon edistämisen suurimpia esteitä on kunnianhimoisten tavoitteiden asettaminen ilman riittävää resurssointia toimeenpanoon, valvontaan ja ohjaukseen, mikä on kestämätöntä.

puolesta,
Johanna Pakkanen
pääsihteeri
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry
johanna.pakkanen@nytkis.org
www.nytkis.org